

Голас Радзілімы

№21
(2527)

22 мая 1997 г.

Выдаецца з 1955 г.

Цана 1 000 рублёў.

ДА 90-годдзя 3 ДНЯ НАРАДЖЭННЯ Іосіфа ЖЫНОВІЧА

СВЯТЛО НЯГАСНУЧАЙ ЗОРКІ

Спачатку аўтар гэтых радкоў хацеў назваць свой невялікі расказ аб вялікім мастаку "Святло пагаслай зоркі", але своечасова апамятаўся. Ён жа жыве, яго імя штодзённа на вуснах "маладога племені" беларускіх цымбалістаў — Жыновіч. Аркестр Жыновіча, "Школа для беларускіх цымбалаў" Жыновіча. Музыка Жыновіча. Вучні Жыновіча.

Некалі старажытны пісьменнік Лукіян насмешліва гаварыў: "Апалону, відаць, цяжка рабіць столькі розных спраў, і ці не лепш яму выбраць адзін які-небудзь занятак: прадказальніка, музыканта ці ўрача". Але людзі, грэкі і рымляне, у сваім політэзіме верылі ў існаванне бога Апалона — абаронцы музыкі, спеваў і паэзіі. На тое ён і бог, каб займацца вельмі многім і паспяхова.

У сузор'і беларускіх цымбалістаў імя Жыновіча з'яе асобым святлом. Гэта прызнаны бог цымбалістаў, які сімвалізуе духоўнасць і высокі прафесіяналізм народна-інструментальнага мастацтва. Богам адзначаны музыкант. Напэўна, таму народ вячэаў яго самымі высокімі ўзнагародамі, называючы Панам Цымбалаў, цымбальным Арфеем, беларускім Андрэевым, Апалонам цымбалаў, крылатай душой і іншымі. І, зразумела, усё гэта не выпадкова. Выканаўца і педагог, дырыжор і кампазітар, даследчык і выхавальнік, ансамбліст і грамадскі дзеяч — такім ён быў, такім запомніўся тым, хто яго ведаў, цаніў, любіў. Але справа не толькі ў тым, што Іосіф Іосіфавіч валодаў шырокай панарамай, буйным арсеналам творчай дзейнасці, галоўнае заключачецца ў тым, што ў пералічаных намінацыях ён

дасягнуў сапраўдных вышынь. Мастацтва, як зрэшты, і навуку, рухаюць наперад і выводзяць на магістральныя шляхі мэтанакіраваныя людзі, апантанія (у добрым сэнсе), якія ўсімі сіламі спрабуюць дасягнуць немагчымага і дасягаюць магчымага.

Жыновіч, які з самага ранняга ўзросту далучыўся да глыбін народнага духу, глыбока звязаны каранямі са сваёй айчынай, сваёй краінай, сваім народам, праз усё жыццё пранёс любоў і вернасць да свайго роднага краю, да народнага мастацтва.

Чыстая, інтэнсіўна пульсуючая крынічка, што

(Заканчэнне на 7-й стар.)

АХОВА НАВАКОЛЬНАГА АСЯРОДДЗЯ

У ПРЫРОДЫ СВАЕ ЗАКОНЫ

Сапраўды, у прыроды свае законы, і яны, на жаль, усё горш і горш стасуюцца з нашымі, чалавечымі. Можна таму, што туды ніколі не ўносяцца папраўкі, іх не ў стане адмяніць нічый найвышэйшы загад ці ўказ. Тым не менш, чалавеку хочацца паўсюль пагаспадарыць. Тады рэкі рызыкуюць быць "павернутымі" назад, пустыні ператворанымі ў аззісы, а аззісы ў пустыні, ільды растопленымі, а зьярам і птушкам усё часцей накіравана гуляць не па лясных ці стэпавых прасторах, а па старонках "Чырвонай кнігі"... Канешне, супрацьстаяць такім варварскім адносінам да прыроды павінен у першую чаргу разважлівы і прадбачлівы чалавечы розум. Калі ж яго не хапае ці няма ўвогуле... Тады, мабыць, спецыяльныя кантрольныя ўстановы, накіраваныя на тое, што ўзначальвае наш сённяшні суб'яседнік. Знаёмцеся, Алег СІДАРЭНКА — начальнік аддзела дзяржаўнага кантролю за выкарыстаннем і аховай жывёльнага свету Міністэрства прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя.

Алег Мікалаевіч скончыў географічны факультэт Белдзяржуніверсітэта, спецакультэт па спецыяльнасці экалогія і рацыянальнае выкарыстанне прыродных рэсурсаў, працаваў у дзяржаўнай сістэме аховы прыроды, у Інстытуце заалогіі Акадэміі навук Беларусі. На працягу шасці гадоў веў даследаванні па чарнобыльскай тэматыцы — уплыў радыяцыі на жывёльны свет.

— Алег Мікалаевіч, вы згодні, што становіцца з аховай прыроды і жывёльнага свету з цягам часу толькі пагаршаецца?

— Калі казаць пра "здараёе" прыроды ўвогуле — сапраўды, стан дрэнны. І не толькі ў Беларусі. Таксама і па ўсёй Еўропе. Але, як вядома, у апошнія гады ў нашай краіне адбыўся спад прамысловай вытворчасці, многія заводы і фабрыкі прастойваюць, а значыць, зменшыліся выкіды шкодных адходаў у атмасферу, рэкі і азёры. Парадакслана: эканамічная бяда абярнулася своеасаблівым выратаваннем для прыроды.

Што тычыцца жывёльнага свету, здаўна заўважана: ва ўсе смутныя часы — войны, рэвалюцыі, разнастайныя "перабудовы" — браты нашы

(Заканчэнне на 3-й стар.)

НАШ ВЯЛІКІ ПРОДАК

АКАДЭМІЧНЫЯ ПОГЛЯДЫ НА Ф. СКАРЫНУ Ў МІНУЛЫМ

Апафеозам вывучэння жыцця і дзейнасці Ф. Скарыны ў Інбелкультэ быў, безумоўна, навуковы зборнік артыкулаў, які выйшаў у Мінску ў 1926 годзе пад назвай "400-лецце беларускага друку", прысвечаны беларускаму гуманісту, асветніку і першадрукару Францыску Скарыне. Гэта была выніковая праца навукоўцаў, што аднавіла свята беларускага пісьменства. Яна падзяляла рысу пад пэўным этапам скарыназнаўства.

Беларуская акадэмія навук пачала стварацца ў снежні 1928 года. Афіцыйнае, святочнае адкрыццё адбылося 1 студзеня 1929 года. Адрозна былі абраны правадзейныя члены і члены-карэспандэнты акадэміі. На адкрыцці з прамовай выступіў В. Кнорын — першы сакратар ЦК КП(б)Б. Гэты партыйны лідэр адыграў вельмі адмоўную ролю ў скарыназнаўстве, быў родна-начальнікам вульгарна-сацыялагічнага падыходу да жыцця і дзейнасці Ф. Скарыны. На думку партыйца, беларускі першадрукар быў непратэтарскі дзеяч, таму ў гісторыі культуры Бела-

русі яму няма месца. У той час існавала дыктатура партыйнай наменклатуры, якая дыктавала навукоўцам, што і як вывучаць у гісторыі Беларусі.

В. Кнорын 19 красавіка 1928 года ў газеце "Савецкая Беларусь" выступіў з артыкулам "Аб рашаючых "дробязях" у вялікім пытанні (Да пытання аб палітыцы беларусізацыі)", у якім сцвярджаў, што ў беларускага народа "ня было самага элементарнага першапачатковага культурнага наапаўнення", і далей: "мы супраць канструавання адзінай не-класавай гісторыі, мы супраць таго, каб сярэднявечных ма-нахаў — на якой бы яны мове ні пісалі — уключаць у лона папярэднікаў нашай культуры".

Класавы падыход да з'яў гісторыі беларускай культуры неаднойчы наносіў шкоду навуцы. Партыйная наменклатура, дзякуючы гэтаму, магла заўсёды валодаць усімі магчымымі і не-

(Заканчэнне на 4-й стар.)

ФЕСТИВАЛЬ НАЦЫЯНАЛЬНЫХ КУЛЬТУР

У канцы красавіка ў Мінску прайшоў першы форум музычных культур народаў Беларусі "Квечень сонечных промняў".
НА ЗДЫМКУ: гасцей і ўдзельнікаў фестывалю сустракалі юныя музыкі Вольга МІННІК і Цімафей КУЗЬМІЧ.

(Заканчэнне фотарэпартажу на 8-й стар.)

ВЕСТКІ З БЕЛАРУСІ

ВЕСТКІ З БЕЛАРУСІ

ВЕСТКІ З БЕЛАРУСІ

МІЖНАРОДНЫЯ КАНТАКТЫ

БЕЛАРУСКА-ЎКРАЇНСКІ ДЫЯЛОГ

Адбыўся афіцыйны візіт у Кіеве беларускай дэлегацыі на чале з Прэзідэнтам Аляксандрам Лукашэнкам, які садзейнічаў наладжванню больш адкрытага добрасуседскага дыялога паміж Беларуссю і Украінай.

У час сустрэчы кіраўнікі суседніх дзяржаў паставілі свае подпісы пад Дагаворам аб дзяржаўнай граніцы паміж Беларуссю і Украінай, пратаколам апісанняў праходжання дзяржаўнай граніцы і альбомам тапаграфічных карт. Кіраўнікамі адпаведных міністэрстваў і ведамстваў былі падпісаны пагадненні аб супрацоўніцтве прыгранічных абласцей, пратакол аб спецыяльным парадку перамяшчэння грузаў у зону адчужэння Чарнобыльскай АЭС на тэрыторыю Украіны і назад, пратакол аб забеспячэнні першачарговага пропуску праз украінска-беларускую дзяржаўную граніцу аўтатранспартных сродкаў, якія перавозяць плодаагароднінну прадукцыю і тару для яе транспарціроўкі і іншыя дакументы.

Найбольш складаным у перагаворах Прэзідэнт Украіны назваў пытанне аб урэгуляванні ўкраін-

скага доўгу Беларусі. Гэта, паводле яго слоў, абумоўлена тым, што пры разглядзе такіх пытанняў адназначнае рашэнне прымаецца не адразу.

Вялікае месца ў перагаворах кіраўнікоў дзяржаў было адведзена растлумачэнню сваіх пазіцый адносна НАТО. Як адзначыў Леанід Кучма, яго краіна мае намер развіваць дружалюбныя ўзаемавыгадныя адносіны з Паўночнаатлантычным альянсам. Беларусь,

паводле сцвярджэння Аляксандра Лукашэнка, праводзячы апошнім часам перагаворы з НАТО, выкарыстала вопыт Украіны. «Пазіцыя нашай краіны зыходзіць не толькі з пункту гледжання Прэзідэнта або кіраўніцтва краіны, але перш за ўсё і з пазіцыі беларускага грамадства, якое сваёй большасцю не прымае пашырэння НАТО, — заявіў Аляксандр Лукашэнка. — І гэта не кажучы ўжо аб размяшчэнні на тэрыторыі новапрыня-

тых дзяржаў не толькі ядзернай стратэгічнай і тактычнай зброі, але і звычайных узбраенняў».

У апошні дзень знаходжання ў Кіеве Прэзідэнт А. Лукашэнка сустрэўся з прадстаўніцамі беларускай дыяспары на Украіне, расказаў суайчыннікам аб палітычным і эканамічным становішчы на Беларусі.

НА ЗДЫМКУ: у час сустрэчы Прэзідэнтаў з прадстаўнікамі сродкаў масавай інфармацыі.

«Форд». Такага гонару наш суайчыннік удастоіўся за праект «Захаванне і абарона белавежскіх зуброў». Адным з напрамкаў дзейнасці «Форда» з'яўляецца праграма ў галіне экалогіі. Сёлета на гэтыя мэты кампанія выдзеліла 500 тысяч долараў для 29 краін Еўропы. На разгляд журы, якое ўзначальвае праўнік заснавальніка кампаніі Генры Форда Вільям Клей Форд-малодшы, ад Беларусі было прадстаўлена 22 розныя праекты. Лепшым «фордаўцы» палічылі «Белавежскі» праект Козлы.

Для ўручэння пераможцу прэміі ў Мінск прыехаў супрацоўнік кампаніі Крыстаф Сідэр. Ён высока ацаніў працу беларускага вучонага, што стала своеасаблівай пучёўкай у еўрапейскі фінал.

ВЫСТАВА «ТРАНСТЭХ-97»

У Мінску, у выставачным комплексе на вуліцы Я. Купалы, прайшоў аптывы кірмаш непрадуктовага тавараў «Транстэх-97». Тут быў прадстаўлены транспарт і тэхнічнае забеспячэнне, якія прапануюцца больш чым 80 фірмамі і сумесных прадпрыемстваў Расіі, Беларусі і іншых краін.

НА ЗДЫМКУ: аўтамабілі, якія прапануюцца СП «Белхундай».

СУПРАЦОЎНІЦТВА

ЧЫМ ЗАЛАТАЦЬ АЗОНАВУЮ ДЗІРКУ

Сусветны банк аб'явіў аб зцвярджэнні гранта ў памеры 6,9 мільёна долараў у рамках глабальнага экалагічнага крэдыту, які павінен садзейнічаць фінансаванню праекта паэтапага спынення прымянення азонаразбуральных рэчываў (АРР) на тэрыторыі Беларусі.

Праект дазволіць нашай рэспубліцы адмовіцца ад прымянення ў халадзільных устаноўках і растваральніках хлорфторвугляродаў шляхам замены іх эканамічна эфектыўнымі, азонаразбуральнымі альтэрнатыўнымі матэрыяламі. Ён будзе садзейнічаць

таксама перадачы тэхналогій паэтапага спынення выкарыстання АРР у барацьбе з агнём.

ДАБРАЧЫННАСЦЬ

«ЗОРКА НАДЗЕІ»

Шведская арганізацыя «Зорка надзеі» заключыла дагавор з Міністэрствамі аховы здароўя Беларусі і Украіны на прадмет навучання ўрачоў, якія аперыруюць дзяцей з раёнаў, што пацярпелі ад аварыі на ЧАЭС.

За ўвесь постчарнобыльскі час у Швецыі, дзякуючы гэтай арганізацыі, прааперыравана і 200 дзяцей і падлеткаў з дыягназам «рак шчытападобнай залозы». Акрамя таго «Зорка надзеі» штогод прымае на аздараўленне ў Швецыі 240 дзяцей.

СТАТЫСТЫКА

МІГРАЦЫЯ НА БРЭСТЧЫНЕ

Згодна з інфармацыяй аблстатупраўлення, у 1996 годзе ў Брэсцкую вобласць прыбыло 12,1 тысячы чалавек. 61 працэнт перасяленцаў — жыхары Беларусі, 22,4 працэнта — прыбылі з Расіі, 9,1 працэнта — з Украіны, 3,6 працэнта — з рэспублік Сярэдняй Азіі...

Пры СССР Брэстчына і асабліва абласны цэнтр мелі ледзь ці не найвышэйшы ў краіне прыток насельніцтва і лічыліся прывабным месцам для ваенных адстаўнікоў і іншых грамадзян.

За гэты ж час за межы вобласці на пастаяннае пражыванне выбыла 11,9 тысячы чалавек: 79 працэнтаў — у межах Беларусі, 15,2 — у Расію, 4,6 — на Украіну і 4,9 працэнта — у далёкае замежжа.

АВАРЫЯ

30 красавіка на адной з нітак газаводу «Таржок—Мінск—Івацэвічы» адбыўся выбух. Узнік пажар, у выніку якога выгарэла каля дзесяці гектараў лесу. Дзякуючы аўтаматычнай сістэме кантролю ўдалося пазбегнуць вялікіх страт газу. Ніхто не пацярпеў. Аднак за выбух на газаводзе ўзялі на сябе тэрарысты з «Беларускай вызваленчай арміі».

Члены спецыяльнай камісіі, якія працавалі на месцы здарэння, прыйшлі да вываду, што прычынай выбуху мог стаць тэрарыстычны акт.

Цяпер завяршаюцца ўсе рамонтныя работы па аднаўленню газаводу. Нягледзячы на аварыю, падача паліва спажываецца не спынялася.

НА ЗДЫМКУ: ідуць рамонтныя работы.

АДУСЮЛЬ ПАКРЫСЕ

28 ГРАМАДЗЯНАМ нашай рэспублікі дзякуючы садзейнічанню Беларускага фонду Сораса прадстаўлена права прадоўжыць вучобу ў розных вышэйшых навучальных устаноўках ЗША, Англіі, Балгарыі. Прадстаўнікі прыродазнаўчых, гуманітарных навук рэспублікі ў залежнасці ад свайго адукацыйнага ўзроўню атрымаюць навуковыя ступені бакалаўра, магістра...

У ЦЭНТРЫ Пінска пры правядзенні земляных работ будаўнікі знайшлі падазроны прадмет, які аказаўся нямецкай мінай. Пры старанным абследаванні сапёры выявілі цэлы склад нямецкіх 81-міліметровых мін, што захаваліся з часоў Вялікай Айчыннай вайны. Было выяўлена, вывезена ў спецыяльнае месца і знішчана 107 мін.

ПА РАШЭННЮ Магілёўскага гарвыканкома былая Сіпкатная вуліца названа імем народнага артыста СССР кінарэжысёра Віктара Турава, а новая вуліца ў мікрараёне Спандарожнік — імем народнага пісьменніка Беларусі Івана Чыгрынава.

ДЗЕНЬ славянскага патрыярха Кірылы Тураўскага і традыцыйнае свята горада прайшлі ў Тураве Жыткавіцкага раёна. Тут адбыўся хрэсны ход да Замкавай гары, былі выкананы малітвы і песнапенні ў гонар вялікага асветніка і аб'яднальніка славян, святога з Турава, а таксама мітынг, канцэрт самадзейных калектываў і народныя гуляні. Да помніка вялікаму земляку леглі жывыя кветкі.

295 ЖЫЛЫХ ДАМОЎ, 59 грамадскіх будынкаў, 365 гаспадарчых памяшканняў, 137 ліній электраперадач пашкоджаны ў выніку моцнага ветру, які бушаваў на Віцебшчыне трое сутак. Ветравай эрозія і высушванню падвергіліся пасевы на лёгкіх глебах. Асабліва пацярпелі шэць цэнтральных раёнаў вобласці. Матэрыяльны ўрон — каля 40 мільярдаў рублёў. Чалавечых ахвяр няма.

АДНОСІНЫ З ЗША

БУДУЦЬ РАЗВІВАЦА НАРМАЛЬНА

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка ўпэўнены, што беларуска-амерыканскія адносіны будуць развівацца нармальна. Каменціруючы вяртанне ў Мінск кіраўніка амерыканскай дыпламатычнай місіі Кенета Ялавіца і адбыццё ў ЗША Надзвычайнага і Паўнамоцнага Пасла Беларусі ў ЗША Валерыя Цапкалы, Аляксандр Лукашэнка падкрэсліў, што суверэнная Беларусь будзе і надалей праводзіць незалежную палітыку.

Як лічыць амерыканскі бок, заўважыў Прэзідэнт, быў шэраг непаразуменняў, што здараецца ў дыпламатычнай практыцы. Разам з тым адносна замежных грамадзян, якія знаходзяцца ў Беларусі, пазіцыя Прэзідэнта вызначана: яны павінны выконваць патрабаванні дзеючага нацыянальнага заканадаўства і павяжаць выбар беларускага народа.

Рэспубліка Беларусь, паводле слоў Аляксандра Лукашэнка, гатова будаваць свае адносіны з іншымі дзяржавамі на аснове павагі і ўзаемавыгады. «Мы маем права вызначаць сваю знешнюю палітыку ў інтарэсах свайго народа». Прэзідэнт напамінуў, што тры яе асноўныя вектары вызначаны: Расія, суседнія краіны, Заходняя Еўропа і ЗША.

АДУКАЦЫЯ

РЭКАМЕНДАВАНЫ ДА ВЫДАННЯ

Пад старшынствам намесніка прэм'ер-міністра Рэспублікі Беларусь Уладзіміра Русакевіча адбылося чарговае пасяджэнне дзяржаўнай камісіі па падрыхтоўцы новых падручнікаў у гуманітарна-грамадазнаўчай сферы.

На пасяджэнні разгледжана падрыхтоўка да выдання шэрагу падручнікаў і вучэбных дапаможнікаў па гісторыі, беларускай мове, літаратуры, методыцы выкладання. Пасля дэталёвага абмеркавання камісія рэкамендавала да выдання адзін падручнік і тры вучэбныя дапаможнікі па гісторыі, чатыры вучэбныя дапаможнікі па літаратуры, адзін падручнік па беларускай мове і два вучэбныя дапаможнікі па методыцы выкладання. Асобныя рукапісы новых падручнікаў накіраваны аўтарам на дапрацоўку, і адзін вучэбны дапаможнік па літаратуры не рэкамендаваны да выдання.

УЗНАГАРОДЫ

ПРЭМІЯ АД КАМПАНІІ «ФОРД» БЕЛАРУСКАМУ ВУЧОНАМУ

Беларускі вучоны Пётр Козла ўзнагароджаны прэміяй ад сусветна вядомай аўтамабільнай кампаніі

(Заканчэне.
Пачатак на 1-й стар.)

магчымымі прывілеямі і ўладарыць, як ёй захочацца. Таму яны і падводзілі пад сваю ўладу тэарэтычную базу, падмяняючы дыктатуру пралетарыятаў сваёй дыктатурай. Вось якая гучная фраза на карысць працоўнага люду была ў тым жа артыкуле В. Кнорына: "Для пралетарыята права беларускіх працоўных на беларускую мову выцякае зусім не з таго, што жыў і працаваў на беларускай мове сярэднявечны манах Скарына, а ад рэвалюцыйнага раўнапраўя ўсіх народаў, нават самых адсталых, ад права кожнага чалавека карыстацца культурнымі набыткамі на роднай мове. Таму пралетарская дзяржава ні можа нікога з сярэднявечных манахаў — прадстаўнікоў былых пануючых класаў зрабіць шэфамі новай нацыянальнай формы, пралетарскай па зместу культуры". Такім чынам, партыец адмаўляў ролю Ф. Скарыны ў адраджэнні беларускай мовы і літаратуры.

Наступ партыйнай наменклатуры быў вельмі татальны і агрэсіўны, хаця В. Кнорын заявіў, што "за гэтыя памылкі ніхто не нясе індывідуальнай, асабістай адказнасці. Мы ўсе, разам, за іх адказныя і ўсе разам шляхам адкрытай крытыкі павінны іх выправіць". Аднак, як заўсёды, гэта было крывадушша партыйнай наменклатуры. Шмат людзей з інтэлігенцыі Беларусі апынуліся за турэмнымі клеткамі.

Артыкул В. Кнорына быў тыражыраваны. Ён з'явіўся ў часопісе "Асвета" і ў асобнай кніжцы ў тым жа годзе пад назвай "За культурную рэвалюцыю". Адрозны значым, што публікацыя адыграла вельмі шкодную ролю ў скарыназнаўстве і ўвогуле ў навуковым і культурным жыцці Беларусі.

Пасля такога выступлення ў друку галоўнага партыйнага функцыянера вернападданага партыйнай наменклатуры дырэктары Інстытута філасофіі АН БССР акадэмік С. Вальфсон, Інстытута гісторыі АН БССР акадэмік В. Шчарбакоў, Інстытута гісторыі партыі пры ЦК КП(б)Б член-карэспандэнт С. Агурскі, а таксама грамадскія дзеячы — пісьменнікі акадэмік Цішка Гартны, члены-карэспандэнты А. Александровіч і П. Глебка актыўна ўключыліся ў барацьбу супраць Ф. Скарыны.

Як было прынята ў той час і захавалася ў нашы дні, кожны, хто хацеў заставацца ў аб'ёме кіруючых кадраў, павінен быў працаваць высокае начальства ў сваім артыкуле. Гэта шпарка зрабіў С. Вальфсон у артыкуле "Мова і класавая барацьба". Вальфсон і яго супрацоўнікі па кафедры марксізму-ленінізму Інстытута філасофіі падрыхтавалі працу супраць так званых нацдэмаў, у якой адмаўлялі вытокі беларускай навукі і культуры ў сярэднявеччы, рашуча выступаючы супраць даследавання жыцця і дзейнасці Ф. Скарыны. У наступных публікацыях дырэктар Інстытута філасофіі выказаў свае адносіны да беларускага першадрукара. Ён з усім жарам сваёй недасведчанасці і партыйнай абмежаванасці накінуў на скарыназнаўства, даказваючы, што такая навука служыць толькі нацдэмам, якія Скарыну выкарыстоўваюць у палітычных захадах супраць савецкай дзяржавы і пралетарскай культуры. У артыкуле "Ідэалогія і мэтадалогія нацдэмакратызму" С. Вальфсон пісаў: "Адным з вельмі пашырэных мэтадаў дзейнасці нацдэмаў з'яўляецца самая бессаромная фальсіфікацыя гістарычнага мінулага Беларусі. Адным з важнейшых актаў гэтай фальсіфікацыі з'яўляецца ператварэнне ў продка беларускай пралетарскай культуры Францішка Скарыны. 400-годдзе перакладу Скарынавай Бібліі на беларускую мову дае нацдэмам повед да шумнай нацыяналістычнай дэманстрацыі, якая пракацілася па ўсёй БССР. Навуковыя ўстановы Беларусі аддаюць сваю энергію высвятленню пытання аб тым, ці быў Скарына "католікам, хрысціянска-павадле лацінскага абраду, ці ён перакінуўся ў праваслаўе. Шаноўныя вучоныя з запалам абмяркоўваюць "шчакаціхінскую гіпотэзу", якая ўстанаўляе на аснове даследавання скарынінскага гербу і астралагічных прынцыпаў XVI стагоддзя дзень нараджэння Скарыны. Імя Скарыны прысвойваецца культурным установам БССР. Навакон Скарыны ўтвараецца арзол роданачальніка беларускай культуры, якая ставіцца пад знак "скарынінскай традыцыі..."

У 30-х гадах на Беларусі найбольш поўна і маштабна адмоўна адносіны да Ф. Скарыны выклаў дырэктар Інстытута гісторыі АН БССР імя М. Пакроўскага В. Шчарбакоў. Захапіўшыся барацьбой з так званымі нацдэмамі, у сваёй кнізе "Нарыс гісторыі Беларусі" ён пісаў: "Нацыяналістычны ідэалізаваў Скарыну і іншых падобных да яго. Вядома, Скарына перакладаў Біблію і часасловы, друкаваў іх. Але каму служылі яны? Чыя інтарэсы абаранялі гэтыя рэлігійныя творы? Яны перакладаліся для таго, каб працоўны селянін або рамеснік горада мог іх свабодна чы-

таць. Але ці не ўкараніў гэтым самым Скарына ў масы працоўных рэлігійны ідэалі, рэлігійную мараль, ці не выхоўваў ён іх у духу пакорлівасці пануючаму класу? Безумоўна, дапамагаў і, як прадстаўнік купецтва, ён не мог не рабіць гэтага. Скарына распаўсюджаннем рэлігійных кніг на роднай мове садзейнічаў развіццю агульнанацыянальнага рынку, які меў патрэбу ў адзінай мове, зразумелай для ўсіх. Але гэта рабіў ён не ў інтарэсах працоўных мас, аб іх ён менш з'яўляўся думаў, а ў інтарэсах купецтва, якое разам з панамі і шляхтай эксплуатавала гэтыя масы".

Вось такі арыгінальны падыход да дзейнасці Ф. Скарыны быў у В. Шчарбакова. Аўтар не турбаваў сябе ўдумлівым, глыбокім вывучэннем сярэднявечнай гісторыі Беларусі, ён быў далёкі ад разумення таго, што рэлігійны светлаглед быў пануючым у той час, а кнігі Бібліі беларускі гуманіст імкнуўся выкарыстаць для свецкага навучання сямі "вызваленым мастацтвам". Усё ж яму давалося прызнаць, што

на, але не слухна, таму, чытаючы ягоныя артыкулы, адчуваеш няёмкасць за таленавітага чалавека, які сваё жыццё паклаў за Беларусь за кратамі. У тым неясчэпны гадзі ён пісаў у артыкуле "Як прыгоннік стаў народнікам": "...Асабліва ўлюбёнай галімай для сваіх "вопытаў" нацыяналісты-макраты лічылі гісторыю Беларусі. На гісторыю яны будавалі свае канцэпцыі беларускай самабытнасці, выводзілі законы нацыянальнай героікі, раскопвалі аналі стасветчыны, ідэалізуючы яе падзеі і ўдзельнікаў гэтых падзей. Фр. Скарына, Аўрам Смяленскі, Кірыла Тураўскі, розныя князі і святыя, уздыманія з пагнілых трын, з патлеўшых абразоў, ажываліся і складаліся ў храналёгію "Беларускай мінуўшчыны". Стосы гістарычных "прац" Акадэміі прысвечаны сярэднявечнай гнілі, якая смакуецца нацыяналісты-макратамі, як пікантная страва, прыхарошваецца і атульваецца арзолам нацыяналісты-макратычнай геаічнасці".

Трохі раней падобныя думкі Цішка Гар-

АКАДЭМІЧНЫЯ ПОГЛЯДЫ НА Ф. СКАРЫНУ Ў МНУЛЫМ

выданні Ф. Скарыны служылі для навучання людзей з народа чытанню, аднак В. Шчарбакоў лічыў: гэта не тая кніга, па якой павінны вучыцца простыя людзі. Агульнавядома, што ў той час адзінымі падручнікамі для навучання грамадцы былі псалтыры і часасловы, пра гэта забыўся сказаць аўтар "Нарыс гісторыі Беларусі". Якраз такіх падручнікаў ці, лепш сказаць, навучальных кніг не хапала сялянам і гарадскім жыхарам у тую далёкую пару.

Вульгарна-сацыялагічны падыход яўна прасочваецца і ў выказваннях В. Шчарбакова ў адносінах да сацыяльнай накіраванасці выданняў Ф. Скарыны, калі ён гаварыў, што кнігі ўсходнеславянскага першадрукара былі створаны ў інтарэсах эксплуатацыйных класаў і перш за ўсё гандляроў, а пераклады Бібліі — для ўтварэння агульнанацыянальнага рынку. Праца гэтага беларускага гісторыка сведчыць, што аўтар не валодаў ведамі аб рэальным гістарычным працэсе сярэднявечча Беларусі, яе культурных каштоўнасцяў. Трэба адзначыць, што В. Шчарбакоў сваімі працамі і выказваннямі задаваў тон у гістарычнай навуцы Беларусі, таму што быў у кіраўнічых эшалонах акадэмічнай эліты.

Для таго каб навочна паказаць усю негрунтоўнасць канцэпцыі В. Шчарбакова, прывядзем яшчэ адну цытату з яго кнігі: "Яны (нацдэмы. — М. Б.) з захапленнем пісалі аб такіх правадніках культуры таго часу, якім з'яўляўся сын полацкага купца Францішак Скарына, аб Васілі Цяпінскім, Сымоне Будным. Яны абмеліўвалі гэтых людзей як самых перадавых, самых ідэальных людзей не толькі таго часу, а наогул у гісторыі Беларусі, называючы іх гуманістамі, асветнікамі, носбітамі лепшых чалавечых ідэалаў".

Аўтар кнігі "Нарыс гісторыі Беларусі" не зрабіў глыбокай навуковай гісторыка-сацыялагічнай аналізі эпохі Адраджэння і гуманізму ў Беларусі. Ён не разумеў таго, што выданне Ф. Скарынавай Бібліі адбывалася ў царквы выключна правы на адукацыю. Кніга В. Шчарбакова ў выніку з'явілася не як навуковае даследаванне. Сам стыль і падача матэрыялу гавораць пра невысокую эрудыцыю аўтара. Ён зрабіў неверагоднае: адраваў Ф. Скарыну, С. Буднага, В. Цяпінскага ад друкарань, у якіх яны працавалі. Неверагодна, але В. Шчарбакоў вельмі станоўча адзначае дзейнасць гэтых друкарань як прагрэсіўныя моманты ў гісторыі феадалінай Беларусі. Ён зрабіў такія абгульчэнні: "Такім чынам, у той час паявілася многа новага, што можа быць аднесена да культуры, але да культуры панска-шляхецкай, купецкай і ні ў якім выпадку не да агульнанароднай". Вызначэнне вытокаў кнігадрукавання ў гісторыі культуры Беларусі як з'явы мэтанакіраванай у інтарэсах пануючых класаў не вытрымала праверкі часам. Дэмакратычнасць, даступнасць навучальных кнігі — характэрная асаблівасць гісторыі асветы ўсходнеславянскіх народаў. Яна абслугоўвала розныя сацыяльныя пласты свецкага і духоўнага грамадства.

Такую ж пазіцыю, як С. Вальфсон і В. Шчарбакоў, у вивучэнні гісторыі і культуры Беларусі, на жаль, займаў адзін з выдатных грамадскіх дзеячаў, вядомы пісьменнік Цішка Гартны (З. Жылуновіч). Свае адносіны са знакам мінус да першадрукара ён, як пісьменнік, выказаў вельмі эмацыяналь-

на выказаў у артыкуле "Нацыяналісты-макраты за працай". Ён граміў Інбелкульт і ўсю культурную грамадскасць Беларусі за тое, што "Скарына і Каліноўскі фігуравалі ў бюстах і ў тэатры на сцэне, у верхах і на юбілейных святкаваннях. Нацыяналісты-макратычнае паветра атуляла паасобныя вучасткі злучэння даверанага нацыяналісты-макратам родам нацыяналісты-апартуністаў культурнага фронту. З Інбелкульту, як са штабу, працягваліся да яго агідныя шчупальцы белагвардзейскіх падрыўнікоў". Вось такое паветра вульгарна-сацыялагічнай крытыкі згінала і знішчала нацыянальны каштоўнасці беларускай культуры.

Пісьменнікі не толькі пісалі артыкулы, але, каб быць у пашане ў партыйнай наменклатуры і ў савецкай вышэйшай улады, выступілі на X з'ездзе Саветаў 25 лютага 1931 года. З прывітальнай прамовай выступіў вядомы паэт Андрэй Александровіч. Ён абрушыўся на Ф. Скарыну, сказаўшы ў сваёй прамове: "Замест актыўнага ўдзелу ў штурмах сацыялістычнага будаўніцтва "кіты" акадэмікі нацдэмы выпрацоўвалі статыты аб узнагародах за навуковыя "арыгінальныя" працы медалямі трох ступеняў імя нацыянальнага беларускага езуіта Францішка Скарыны. Таварышы, гэта прадукт дзейнасці варожых сіл у нашых навуковых установах". Горка чуць такі заклік да "пільнасці" ад чалавека, які павінен быў узяцца над такой брыдкай з'явай і не патураць партыйнай і савецкай наменклатуры. Такі быў час, які забіраў і забіваў сваіх сыноў — таленавітых людзей Беларусі. Чамусьці паэту П. Глебку не дагадзіў літаратурнавец А. Бабарэка, і пісьменнік выступіў з разгромным артыкулам у часопісе "Узвышша" супраць яго. Вельмі адмоўна П. Глебка ў той час ставіўся да дзеячаў "залатога веку", не прызнаючы вытокаў беларускай літаратуры ў сярэднявеччы. Сама назва артыкула "Нацдэмаўшчына, замаскаваная марксісцкай фразой (Пра літаратурназнаўчую працу Бабарэкі)" гаворыць аб яго крытычным змесце.

Аўтар артыкула даў адмоўную ацэнку дзейнасці Ф. Скарыны. Вось што ён пісаў: "Трэба думаць, што, на погляд Бабарэкі, Беларусь мела да часоў Дуніна-Марцінкевіча некалькі "залатых век" літаратуры, якую ўзяліся адраджаць шляхецкія пісьменнікі-"нашаніўцы" і сучасныя. Такім "залатым векам" беларускай літаратуры нацыяналісты-макраты лічылі XV—XVI стагоддзі, калі на ніве беларускага "прыгожага пісьменства" "працавалі" такія "выдатныя творцы", як Васіль Цяпінскі, Фёдар Еўлашэўскі, Францішак Скарына і інш., калі былі створаны "помнікі прыгожага пісьменства", як духоўныя вершы, пераклады Бібліі і варажбітных кніг. Вось усю гэту сярэднявечную мешаніну папоўшчыны і забабонаў, мешаніну царкоўна-славяншчыны з дзесяткам беларускіх слоў нацыяналісты-макраты выстаўлялі як "залаты век" беларускай літаратуры".

Беларускі паэт адмаўляў паступовае развіццё беларускай літаратуры, лічычы яе вонкавай з'явай Кастрычніцкай рэвалюцыі. Трохі пазней узяўся выкрываць ролю нацдэмаў у гісторыі Беларусі С. Агурскі. Ужо загінуў прэзідэнт Акадэміі навук У. Ігнатоўскі, але дырэктар Інстытута гісторыі партыі пры ЦК КП(б)Б не мог дараваць яму добрыя адносіны да беларускага першадрукара, і таму з'явілася такая тырада партыяна: "У той жа час Ігнатоўскі ў

гэтай брашуры (У. Ігнатоўскі. Беларусь. — М. Б.) вельмі падрабязна апісвае партрэт католіка Францішка Скарыны, які першым надрукаваў Біблію на беларускай мове, ён расказвае таксама аб тым, што Скарына друкаваў кнігі для "простага народа". Для гэтых апісанняў Ігнатоўскі знайшоў месца ў сваёй маленькай брашуры, але сказаць некалькі слоў аб ролі бальшавіцкай партыі ў Кастрычніцкай рэвалюцыі ў Беларусі ён лічыў лішнім".

Сапраўды акадэмік У. Ігнатоўскі заўсёды станоўча адносіўся да дзейнасці Ф. Скарыны.

Вельмі дасведчаным у скарыназнаўстве быў, безумоўна, У. Пічэта, які для вывучэння жыцця і дзейнасці Ф. Скарыны зрабіў шмат даследаванняў, што і зараз не згубілі сваіх навуковых каштоўнасцяў. Ён паслядоўна адстойваў правы Ф. Скарыны на існаванне ў беларускай навуцы, падкрэсліваў гуманістычны накірунак яго дзейнасці.

Цікава, што У. Пічэта, як гэта ні было цяжка, заставаўся прыхільнікам Ф. Скарыны і ў 20-х і 40-х гадах, прытрымліваўся прагрэсіўнага поглядаў на беларускага першадрукара. Прывядзем толькі некалькі фрагментаў з яго прац. Вось, што ён казаў у 20-х гадах у артыкуле "Дзве культуры на Беларусі": "Гарадскія гуманісты высока ацэньваюць чалавечую годнасць, чалавечую асобу і накіроўваюць свае думкі да апошняй... Калі рэлігійны скептыцызм у творах Францішка Скарыны выявіўся ў свабодным паразуменні і тлумачэнні тэкста Святога пісьма, у чым немагчыма не бачыць уплыву крытычнага духу гуманізму... Калі гуманісты XVI ст., перакладаючы кнігі Святога пісьма на беларускую мову, мелі намер адукаваць народ і паказаць, што мова наша родная яшчэ не памерла, а жывая і можа быць крыніцай асветы і культуры..."

Сваю адукаванасць і прыстойнасць захаваў акадэмік У. Пічэта і ў 40-х гадах, хаця жыццёвыя абставіны ў рэпрэсіўным асяроддзі маглі зламаць вучонага. У кнізе "Основные моменты исторического развития Западной Украины и Западной Белоруссии", якая выйшла ў Маскве ў 1940 годзе ён адзначаў: "Мешчанін горада Полацка Францішак (Георгій) Скарына, "доктар лекарскіх навук", выдаў у 1517—1524 гг. (?) у Празе ва ўласнай друкарні ў сваім перакладзе на мову "простага люду" большую частку Бібліі.

Перабраўшыся ў Вільню, Скарына ў 1525 годзе выдаў "Апостал" і "Малую падарожную кніжку", чым паклаў пачатак друкарскай справе на Беларусі. Друкаваныя выданні таго часу сведчаць аб высокім узроўні друкарскай справы на Беларусі і на Украіне". І тут жа смела спаслаўся на сваю працу "Беларускае адраджэнне XVI ст. Менск, 1926". Такім чынам, ён падкрэсліў непахіснасць сваіх поглядаў на дзейнасць Ф. Скарыны.

У канцы 30-х гадоў у сувязі з падзеямі другой сусветнай вайны патрэбны былі новыя падыходы да выхавання савецкага патрыятызму і стала зразумела, што без гістарычных культурных каранёў гэта зрабіць немагчыма. Адбылася пераацэнка духоўных каштоўнасцей беларускага народа, і з'явіўся зусім новы навукова-даследчы падыход да вивучэння жыцця і дзейнасці Ф. Скарыны і іншых дзеячаў, што адыгралі станоўчую ролю ў гісторыі культуры Беларусі ў XVI—XVII стагоддзях. У Інстытуце гісторыі АН БССР рыхтавалася да выдання навуковай працы "Нарысы па гісторыі Беларусі", кіраўніком калектыву аўтараў быў дырэктар інстытута акадэмік М. Нікольскі, а навуковым рэдактарам акадэмік У. Пічэта. Яны падрыхтавалі да вайны першую частку гэтай кнігі, у якой станоўча ўспрынята і адзначана дзейнасць Ф. Скарыны і паказаны яго культурны ўплыў на стварэнне друкарні Івана Фёдарова і Пятра Мсціслаўца ў Маскве. Падкрэслена важнасць горада Вільні як культурнага цэнтру для пашырэння асветы на Беларусі. Аднак пра беларускага першадрукара даецца вельмі скарочаная і няпоўная, часам з памылкамі інфармацыя.

Карэктурна гэтага выдання, што не выйшла, захоўваецца ў фондах аддзела рэдкай кнігі і рукапісаў Цэнтральнай навуковай бібліятэкі АН Беларусі імя Якуба Коласа. Яшчэ адно падштурхнула беларускіх даследчыкаў займацца скарыназнаўствам — гэта тое, што ім стала вядома, што ў розных краінах свету, у тым ліку ў Расіі, Польшчы, Чэхаславакіі, вучоныя зусім інакш, чым на Беларусі, ацэньвалі дзейнасць Ф. Скарыны. Замежныя даследчыкі добра ведалі беларускага гуманіста і першадрукара і разглядалі яго ў кантэксце славянскай навукі і культуры.

Адчуваючы такія прынцыповыя змены ў адносінах да навуковай і культурнай спадчыны Беларусі, навукоўцы, пісьменнікі, а таксама публіцысты кардынальным чынам змянілі свае адносіны да Ф. Скарыны. Давялося гэта зрабіць і акадэмікам С. Вальфсону і П. Глебку. На жаль, многія з іх ужо не змаглі зрабіць гэтага, таму што былі закатаваны і забіты сталінскім рэжымам.

Марат БАТВІНІК,
кандыдат гістарычных навук.

Инна (Михалина) БУЙЛО

ПО ПРОЙДЕННЫМ ДОРОГАМ

От меня требовали всякие сведения, которые мне были не под силу, а спросить не у кого было, все грамотные удрали. Я с трудом доучила детей до весны — и решила уехать. Но тут со мной случилась беда, я заболела не то тифом, не то испанкой. Лечил меня молодой фельдшер и ухаживала пани Мария. Долго я провалялась с очень высокой температурой, со страшной головной болью. Фельдшер посещал меня ежедневно, но был малоопытным, и лекарств не было. Разрешил лежать дома, т. к. здесь никого не было, кроме меня и пани Марии. (Мы опять вернулись в дом княгини и жили в разных комнатах). Пани Мария за стеной у меня. Она очень усердно ухаживала за мной. Для снижения температуры по совету фельдшера она меня ежедневно на несколько часов заворачивала в простыни, намоченные холодной водой. Словом, и фельдшеру, и пани Марии я обязана жизнью. Как были они все рады, когда я встала наконец. От головной боли у меня стали лезть волосы, и пани Мария остригла мои чудесные волосы, а я стеснялась ходить стриженной. Вскоре я получила от родителей письмо с извещением, что они получили мое, что им пишет Стася, что ее подлечили в Отвоцке и она уехала в Гродно, где вышла замуж за директора белорусской школы, а она работает заведующей детским приютом, что Эдик погиб под Рыгой в последних боях с немцами, что у Косточки родился сын — назвали Евгением, что она с мужем живет в Волоколамске. У меня появилось непреодолимое желание уехать скорей к родителям. Я начала оформлять пропуск. Мне назначили зарплату как учительнице и закрепили за Жорновской школой. Но я вскоре уехала. Это было трудное путешествие. Пассажиры поезда еще не ходили. Только теперь я понимаю, какие нечеловеческие трудности переживала наша страна в период становления советской власти.

Когда я из Жорновок приехала на станцию (названия не помню), там очень долго не было поездов. Наконец пришел товарный, ехали в нем военные, и нас, пассажиров, посадили, проверив документы, условно до Орши. Там мы все долго ждали поезда, чтобы двинуться дальше. И, по моему, только через сутки пришел товарняк, охраняемый военными и штатскими. Я подошла к вагону, где, чуть приоткрыв двери, стоял пожилой человек с винтовкой, я попросила его разрешения доехать до Витебска. Вначале он запротестовал, но я ему показала удостоверение учительницы, сказала, что еду к родителям, которых не видела два года. Видимо, я чем-то его разжалобила, он сказал быстро лезть в вагон и забираться под самый потолок (вагон был забит мешками с зерном). Я забралась под самый потолок и залегла, чтобы меня не было видно. Поезд тронулся, ночью были слышны выстрелы, часто горели буксы в вагонах (отсутствие смазки). Дорога была очень тревожной, я лежала на мешках, как мышь. Но вот на какой-то станции поезд остановился и началась проверка. С грохотом открылась дверь нашего вагона и вопрос: «Есть кто посторонний?» — «Есть, — говорит старик, — учительница, благороднейший человек»... «Выле-

зай», — сказали мне. Я спустилась с мешков и предстала перед двумя военными с винтовками через плечо. Еле живая протянула им свое удостоверение, они прочитали и разрешили ехать дальше. Так я на мешках чуть ли не под пломбой добралась до Витебска. Здесь, сердечно простившись с чудесным дедушкой, стала добираться к своим родителям. Они жили в имении Дыманово в 20 километрах от Витебска. Я, кажется, доехала до станции Крынки, а там 5 километров до Дыманова добиралась пешком.

Сколько было радости при встрече, трудно описать. Отец и мать остались одни, потому что Витя добровольцем в 16 лет ушел в Красную Армию и воевал в Сибири. Стася, будучи в Гродно, могла писать им и получать от них письма. Я была в иных условиях, на оккупированной территории, и не могла получать письма ни от родителей, ни от Стаси. Я была рада, что родители живут неплохо. У них была лошадь, корова, участок земли. Отец — председатель «бедноты». Помещика Заранки нет, хозяйничают сами. Я пожила год у родителей, но мама стала требовать, чтобы я вышла замуж, ведь они старые и работать не могут, потому я должна взять мужа в дом и вести хозяйство. Но я никого не любила и замуж не хотела, мне было 19—20 лет. Но мать так настаивала, что мне жить дома было тяжело. Она мне говорила: «Ты

старалась выдать меня замуж. Я втянулась в хозяйство, сгребала сено, бороновала поле, сажала картошку, полола гряды и на 22 году жизни вышла замуж. Но, к огорчению мамы, не за парня, который бы пахал им землю, а за губернского инспектора лесов — Лысова Сильвестра Евстафьевича, который приехал ревизовать Бабиновичское лесничество.

Сильвестр приехал в одно из воскресений, и мы пошли в сельсовет регистрироваться (свидетели тогда были не нужны). Затем нами было решено, что он получит лесничество и уедет из Витебска, потом заберет и меня.

В это время произошло такое событие. Мы жили с родителями в двухкомнатной квартире. В первой стоял письменный стол, сделанный руками отца, и моя кровать. Я сидела на кровати и шила, а отец что-то писал у стола. Вдруг открылась дверь, и вошел солдат в длинной шинели, высокий, широкоплечий. Отец повернулся к нему и спросил: «Что вам нужно?» Из другой комнаты вышла мама, и солдат бросился к ней: «Мама!» И стал ее целовать. Это, оказывается, был Витя. Из 16-летнего мальчишки вырос громадный дядя. Я долго не могла привыкнуть, что это наш Витя. Но по родинке на щеке признала.

Через месяц приехал Лысов, он устроился в лесничество в Лепельском уезде Витебской губернии. Это было чудесное

только скажи «да», и мы тебе найдем мужа». Я не могла с этим примириться. Жизнь дома была невыносима. Мама стала ко мне относиться очень враждебно и часто говорила: «Если не хочешь замуж, уходи из дома» (у них тоже положение было безвыходное). Я написала Косточке о своей жизни. Она, как всегда, помогала всем и вызвала меня к себе. Муж ее тогда был директором совхоза Данилково в 20 километрах от Волоколамска и в 3 километрах от станции Матренино. Я поехала к ним, там устроилась телятницей и птичницей. Косточка была бухгалтером. Прожила я у них несколько лет. В одном из пустых помещичьих домов я организовала школу и учила попутно детей рабочих. Вскоре эту школу тоже зачислили в штат и назначили меня учительницей, не спросив никаких документов об образовании. Так же, как и в Жорновках. Как были нужны мало-мальски грамотные люди! Как горячо бралась советская власть за обучение людей! Но долго я не смогла пробыть в Данилково и уехала опять к родителям. На этот раз мама не

имение на берегу озера. Поселились мы в помещичьем доме. К моему приезде Сильвестр приобрел чудесную лодку белую, и я все дни проводила на озере, берега которого были покрыты лесом. Он ежедневно уезжал. Я оставалась одна, обществу здесь не было. Мне вскоре стало скучно в этой глуши, и я уговаривала Сильвестра уехать в Московскую область. Он уехал искать работу, по дороге заехал к Косточке в Данилково, познакомился с ними и затем обратился в Министерство лесного хозяйства. Ему обещали лесничество. Мы стали собираться, я уже на седьмом месяце беременности. Уложили все вещи и поехали прощаться к соседу-лесничему. А пришли домой и нашли пустую квартиру. Окно открыто, лодка на другом берегу. Так мы уехали в том, в чем ходили прощаться...

Это был 1923 год.

Публикация
Дзяння ЧАРКАСАВАЙ.

НА ЗДЫМКУ: праўнукі Іны
Антоніны НАСЦЯ і ДЗІМА.

Заканчэнне.
Пачатак у №№ 15—20.

ОРДАСЦЮ беларускай культуры неаспрэчна з'яўляецца Нацыянальная бібліятэка, што мае цяпер багаты кніжны фонд — звыш 7 мільёнаў кніг і рукапісаў. Перш чым аглядаць выставу, прысвечаную 75-гадоваму юбілею, варта коротка азнаёміцца з даволі трагічнай гісторыяй гэтай асветніцкай установы.

Пачаткам арганізацыі бібліятэчнай справы на Беларусі з'яўляецца XI стагоддзе. Адным з буйнейшых па тых часах кніжных фондаў была бібліятэка полацкага Сафійскага сабора. У наступных стагоддзях вялікі ўклад у развіццё бібліятэчнай дзейнасці ўнеслі айцы-базыльяне. Найбольш вядомыя і буйныя бібліятэкі былі імі заснаваны ў Віленскім, Жыровіцкім і Супрасльскім манастырах. Канкурыравалі з імі ў гэтым кляштары кармелітаў — у Гродне, Глыбокім, Шклове. Актыўную дзейнасць у распаўсюджванні кніг вялі

паміж Нацыянальнымі бібліятэкамі Вільнюса і Мінска — заканамерныя і спрыяльныя. У нас агульная мэта, узаконеная агульнай гісторыяй і агульнасцю інтарэсаў: правільна інфармаваць і адукаваць грамадства, дапамагчы яму зразумець, што ўзаемаразуменне і ўзаемадзеянне з'яўляюцца нярэдка рашаючым фактарам у развіццё гістарычных працэсаў. Доказам гэтага з'яўляецца росквіт Вялікага Княства Літоўскага і эканамічнай і культурнай сувязі, што развіваюцца паміж абедзвюма дзяржавамі ў цяперашні час.

Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Беларусі Яўген Вайтовіч выказаў задаволенасць наладжаннем і развіццём добрасуседскіх адносін паміж Літвой і Беларуссю. Ад самага пачатку існавання беларускага пасольства ў Літве яно імкнулася да шчырага і цеснага збліжэння абодвух народаў, чаго,

75 ГОД НАЦЫЯНАЛЬНАЙ БІБЛІЯТЭЦЫ БЕЛАРУСІ

ВЫСТАВА Ў ВІЛЬНІ

таксама бернардзінцы (Слонім), трынарты (Брэст) і інш. Пачынаючы з XVI стагоддзя, арганізуюцца бібліятэкі пры навуковых установах, — пры Віленскай акадэміі, Полацкай езуіцкай акадэміі і інш. Адкрыліся бібліятэкі таксама пры калегіумах у Гродне, Брэсце, Мінску, Слуцку, Навагрудку, Мазыры, Пінску і іншых гарадах.

З прыватных бібліятэк самымі выдатнымі былі бібліятэкі Радзівілаў, што захоўваліся стагоддзямі ў Нясвіжы; Сапегаў, Храповічаў, Масальскіх, Тышкевічаў і Урублеўскага — у Вільні.

З узнікненнем савецкай дзяржаўнасці Беларусі ў 1922 годзе была заснавана Нацыянальная (дзяржаўная) бібліятэка Беларусі. Сёння бібліятэка мае 7 300 000 экзэмпляраў рэдкіх старажытных выданняў, у тым ліку паўмільённы фонд — нацыянальных. Бібліятэка з'яўляецца таксама дэпазітарыем матэрыялаў ААН і ЮНЕСКА. Вядзецца кнігаабмен з 266 партнёрамі 36-ці краін свету.

Вялізныя страты панесла бібліятэка ў час другой сусветнай вайны, калі былі разрабаваны бяспечныя скарбы даўніны і шэдэўры больш позніх стагоддзяў. Аднак паступова многа са страчанага было вернута ці адноўлена, і сёння мы можам азнаёміцца з часткай нацыянальных выданняў на выставе, якая адкрылася ў Вільнюсе, у бібліятэцы імя М. Мажвідаса.

Стараннем Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, пасольства Рэспублікі Беларусь у Літве, Нацыянальнай бібліятэкі Літвы імя Мажвідаса 23-га красавіка адбылося ўрачыстае адкрыццё выставы, прысвечанай 75-гадоваму юбілею дзейнасці Нацыянальнай бібліятэкі Рэспублікі Беларусь. Гэтае мерапрыемства выклікала немалую цікавасць у інтэлектуалаў як беларускага, так і літоўскага грамадства (прыбыло каля 150 кнігачуваў).

Адкрываючы юбілейную выставу, дырэктар Нацыянальнай бібліятэкі імя Мажвідаса Баўбіліс адзначыў, што пашырэнне і ўмацаванне сувязей

несумненна, патрабуе двухбаковых інтарэсаў.

Прыезды тэатра імя Я. Купалы і яго вялікі поспех у Вільнюсе, выставы беларускіх мастакоў, выступленні балета і музычна-харавых ансамбляў і іншыя мерапрыемствы паглыбляюць дружалюбныя сувязі нашых дзяржаў і адкрываюць перспектывы для далейшых плённых кантактаў.

Дырэктар Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі спадарыня Алейнік азнаёміла з гісторыяй і дзейнасцю Нацыянальнай бібліятэкі, расказала пра яе значэнне для развіцця нацыянальнай культуры не толькі Беларусі, але і іншых народаў. У сённяшняй тэндэнцыі збліжэння ўсіх культур свету ізаляцыя любой краіны, любога культурнага цэнтра можа мець толькі адмоўныя вынікі. Знаёмячыся з дасягненнямі і багаццем культур іншых народаў, тым больш блізкіх суседзяў, мы пераканваемся ў блізкасці і нават агульнасці інтарэсаў народаў планеты.

Сярод прысутных былі прадстаўнікі Грузіі, Украіны і нашы літоўскія знаёмыя і сябры: начальнік дэпартамента рэгіянальных пытанняў і нацыянальных меншасцей Рэмігіус Матузас, Людміла Жыльцова, грамадскі дзеяч спадар Шымеленіс і шэраг іншых дзеячаў культуры.

Артыстычным упрыгажэннем сустрэчы было выступленне вядомага саліста, тутэйшага беларуса Леаніда Мурашкі і выдатнай піяністкі спадарыні Знайдзілоўскай.

Пасля выступленняў прысутныя пайшлі ў залу для азнаямлення з віленскімі і многімі іншымі выданнямі беларускай нацыянальнай літаратуры. Тут можна было ўбачыць не толькі найкаштоўнейшыя кнігі першадрукара Францыска Скарыны, але і многіх яго паслядоўнікаў — вучоных і літаратараў.

У добрым аптымістычным настроі разыходзіліся ўдзельнікі адкрыцця выставы. Узнікла пачуццё і перакананне: народ, стваральнік такіх каштоўнасцей, — бесмяротны.

Алена ЗІНКЕВІЧ.

г. Вільнюс.

СВЯТЛО НЯГАСНУЧАЙ ЗОРКІ

(Заканчэнне.
Пачатак на 1-й стар.)

дала жыццё паўнаводнай, магутнай рацэ, якая называецца талентам Жыноўіча, знаходзіцца на Міншчыне ў вёсцы Арэшкавічы Барысаўскага раёна. Там 90 гадоў назад у прастай сялянскай сям'і 1 мая (14 мая па новаму стылю) нарадзіўся хлопчык з блакітнымі вачыма, у якіх адлюстроўвалася чысціня неба, шаўкавістымі светлымі валасамі, нібы лён роднага краю, — Юзкі (так у дзяцінстве называлі яго), пазней Язэп Язэпавіч Жыноўіч (сапраўднае прозвішча). "Родны кут" адыграў рашаючую ролю ў лёсе таленавітага хлопчыка. Тут, у сваёй вёсцы, ён чуткім вухам, дапытлівым розумам паспёгаў прамудрасці народнага мастацтва. Патоўны цымбаліст — яго бацькі і дзед таксама былі народнымі ўмельцамі, зайдлівымі музыкамі-цымбалістамі, а бабуля славілася як павуння — Юзкі-малодшы ўжо ў шэсць гадоў граў як сапраўдны музыка. Падлеткам ён разам з бацькам ці з іншымі сельскімі музыкамі пастаянна запрашаўся на вечарынікі, вяселлі, хрэсьбіны, народныя святы.

...У 1918 годзе ў доме Жыноўічаў пасяліўся камісар войскага падраздзялення, якое дыслацыравалася ў Арэшкавічах. Пачуўшы ігру хлопчыка, ён быў зачараваны ёю і параіў бацьку абавязкова даць сыну музычную адукацыю. Але цяжкі, галодны час не дазволіў ажыццявіць гэты намер. Аднойчы ў 1922 годзе ігру Іосіфа-малодшага пачуў служачы-чыгуначнік з Мінска М. Іванчанка. Віртуознае і вельмі выразнае выкананне зачаравала слухача. Зімой ён спецыяльна прыехаў па Іосіфа і арганізаваў праслухоўванне ў Першым Беларускім дзяржаўным драматычным тэатры. Камісіі выкананне вясковага хлопчыка вельмі спадабалася. І неўзабаве ў спектаклі "Паўлінка" Яні Купалы Жыноўіч удзельнічаў у якасці артыста-музыканта. Малады артыст прымаў актыўны ўдзел не толькі ў спектаклях, але і ў канцэртах, арганізуючы тэатрам з мэтай прапаганды нацыянальнага мастацтва. Увесь свой даволі значны рэпертуар (беларускія песні і танцы і некаторыя фальклорныя п'есы іншых народаў) Жыноўіч захоўваў у памяці, таму што не ведаў нотнай граматы. Гэта, зразумела, тармазіла яго музычнае развіццё. У невялікім аркестры тэатра ўсе музыканты, акрамя Іосіфа, ігралі па нотах, яму вельмі хацелася авалодаць гэтым "сакрэтам". Як толькі надарылася такая магчымасць, малады артыст яе выкарыстаў. Са сваім сябрам, таксама цымбалістам Станіславам Навіцкім, яны арганізавалі дуэт і вырашылі паступіць у музычны тэхнікум, што адкрыўся ў 1924 годзе. У 1926 годзе Жыноўіч прымаў удзел у першым беларускім фільме "Лясная быль" па апавесці М. Чарота. У наступным годзе І. Жыноўіч і С. Навіцкі ўдзельнічалі гонару выступіць у канцэрте для дэлегатаў IV Усесаюзнага з'езда Саветаў у Маскве. У гэты ж час малады му-

зыкант вырашыў атрымаць яшчэ адну спецыяльнасць: паступіў на юрыдычны факультэт Белдзяржуніверсітэта. Будучы студэнтам універсітэта, Жыноўіч паспяхова спалучаў вучобу з работай у ансамблі беларускіх народных інструментаў, які арганізаваў і кіраваў ім цудоўны музыкант, акцёр і спявак Дзмітрый Захар.

У снежні 1930 года пастановай Калегіі Наркамасветы БССР гэты калектыў быў зацверджаны ў якасці Беларускага дзяржаўнага ансамбля народных інструментаў. Кіраўніком назначаны быў Д. Захар, а канцэртмайстрам і салістам І. Жыноўіч. Ужо праз месяц Ансамбль (у той час ва ўсім друкаваных выданнях назва пазначалася з вялікай літары) прыняў удзел у Тэатры беларускай культуры ў Маскве. А потым гастролі па Украіне, Грузіі і па гарадах і вёсках роднай Беларусі. Паўсюль Ансамбль прымаў цёпла і сардэчна. Гомельская абласная газета "Полесская правда" пісала: "Гэты Ансамбль

У чэрвені 1941 года І. Жыноўіч здаў экзамены ў Белдзяржкансерваторыі, быў поўны надзей і творчых планаў, але пачалася Вялікая Айчынная вайна. Жыноўіча накіравалі ў распараджэнне Казахскай філармоніі. Неўзабаве ў складзе франтавых брыгад ён адправіўся для абслугоўвання воінскіх часцей Паўночна-Заходняга фронту.

Калі пачалося вызваленне роднай Беларусі, музыкант-патрыёт вёў вялікую культурна-масавую работу па абслугоўванню насельніцтва.

У 1946 годзе Іосіф Іосіфавіч узнаўляе Беларускі народны аркестр і становіцца яго мастацкім кіраўніком і галоўным дырыжорам. Клапоцячыся аб развіцці народна-інструментальнага мастацтва і падрыхтоўцы маладых кадраў музыкантаў-выканаўцаў, Жыноўіч стварае першую "Школу ігры на беларускіх цымбалах" і адкрывае клас цымбалаў, а пазней стварае кафедру народных інструментаў у

га. Магчыма, музыканты, якія блізка ведалі "мэтра", сваволь запярэчаць і стануць даказваць, што Іосіф Іосіфавіч мала займаўся непасрэдна на цымбалах. Так, гэта праўда. Але ці значыць гэта, што ён недастаткова ўдасканалваўся? Валодаючы ад прыроды музыкальнымі данымі экстра-класа, ён менш за ўсё клапаціўся пра тэхналогію, яму важна было развівацца як Асобе, як Мастаку, здольнаму глыбока пранікнуць у святая святых — у творчую лабараторыю, спацігнуць ідэя-вобразную канцэпцыю інтэрпрэтавання музычнага твора. Таму цымбаліст-віртуоз ніколі не карыстаўся зпатажымі прыёмамі ў сваім выкананні. У аснове яго творчага крэда заўсёды была прыгажосць з вялікай амплітудай праяўлення. Кожны выкананы ім твор быў прапушчаны праз розум і сэрца, вывераны багатым вопытам і высокім мастацкім густам. Таму сольныя выступленні як цымбаліста, прэм'еры аркестравых канцэртаў — гэта заўсёды былі музычныя святы, якія дарылі слухачам адчуванне радасці быцця, асалоду ад выдатнай музыкі і самабытнага высокамастацкага выканання.

Жыноўіч са сваім творчым калектывам — Дзяржаўным народным аркестрам (які цяпер па праву носіць яго імя) аб'ехаў увесь былы Савецкі Саюз. За яго межамі: у Канадзе, у Манрэалі, на "Экспо-67", у Фінляндыі, ГДР, Польшчы — усюды ён быў паўпрадам нацыянальнага мастацтва, стараўся паказаць і даказаць таленавітасць беларускага народа, дастойна несь "мастацтва народнага велічны сцяг".

Кампазітарская творчасць Жыноўіча невялікая, але вельмі спецыфічная. Звернем увагу на назву твораў: "Беларускія танцы", "Беларуская мелодыя", "Сказанне пра Беларусь", "Беларуская працяжняя і хараводная", "Беларуская сюіта", "Лявоніха", "Перапелачка" і іншыя. Нацыянальная аснова яго твораў зрабіла яго творчасць інтэрнацыянальнай. Усе яго творы сталі цымбальнай класікай. Яны перажылі свайго стваральніка, яны асуджаны... на поспех.

У кароткім нарысе вельмі цяжка асяцяліць усю грані творчай дзейнасці буйнога мастака, таму абмяжуюцца пералікам некаторых яе бакоў. І. Жыноўіч сваім цудоўным выкананнем ператварыў "гадкае качана" (прымітыўныя цымбалі) у "прыгожага лебедзя" (дасканалы акадэмічны інструмент), які заняў у табелі аб рангах месца побач з прызнанымі ва ўсім свеце класічнымі музыкальнымі інструментамі: фартэпіяна, скрыпкі, віяланчэлю і іншымі; адрадыў да жыцця беларускі народны аркестр; стварыў

прафесійнальную школу ігры на беларускіх цымбалах; выхаваў цэную плеяду высокакваліфікаваных цымбалістаў: выканаўцаў і педагогаў.

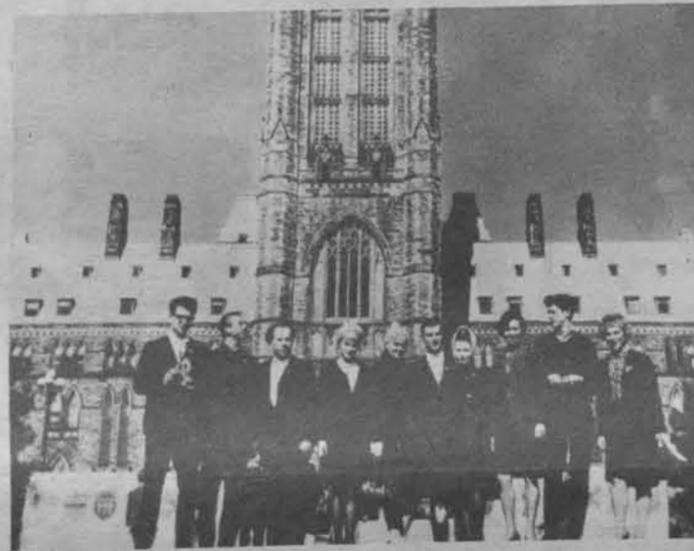
Сярод яго выхаванцаў, якія дастойна працягваюць справу свайго настаўніка, — заслужаныя артысты Рэспублікі Беларусь Яўген Гладкоў, Веньямін Бурковіч, Таццяна Сцяпанавіч, заслужаны работнік культуры Уладзімір Тупіцын, салісты філармоніі Аляксандр Лявончык, Мікалай Шмельнік, выдатны педагогі: Яўген Гладкоў і Таццяна Сяргееўна, Аляксандра Канановіч і Ядвіга Бабровіч і многія іншыя. Усе вучні Жыноўіча вызначаюцца выканаўчым і педагогічным почыркам і стылем, разнастайнасцю метадаў, спосабаў і сродкаў увасаблення ідэй, думак, пачуццяў. Пры ўсёй разнастайнасці індывідуальнасцей, выхаванцы Іосіфа Іосіфавіча атрымалі ў спадчыну ад яго галоўнае — дух высокага артыстызму, служэнне любімай Музе.

Успамінаючы Жыноўіча, часта па звычцы параўноўваюць яго з яркай зоркай. Але "зорка" — гэта сімвал не толькі яркасці, але і халоднасці, далёкасці, недасягальнасці. Нічога гэтага не было ў сапраўднага мастака. Была шчырая любоў да сваіх вучняў, артыстаў аркестра, да калег, яны плацілі яму ўзаемнасцю. Менавіта любоў і прызнанасць спадарожнічалі яму на працягу ўсяго яго творчага жыцця.

Больш за паўстагоддзя працягвалася яго мастацкая дзейнасць, і заўсёды яму было цесна і нятулліна ў рамках аднаго якога-небудзь занятку. Шыроказонавая, поліфункцыйная дзейнасць Жыноўіча — гэта была права яго прыроды, сутнасці, а не творчай амбіцыі, як лічылі некаторыя крытыкі. У ім, як цяпер стала зусім відавочна з гістарычнай дыстанцыі, у канцэнтраваным выглядзе ўмясцілася цэлая эпоха тэорыі і гісторыі выканаўства на беларускіх народных інструментах, ён праславіў народна-інструментальнае мастацтва не толькі ў роднай Беларусі, але і далёка за яе межамі.

Міхаіл СОПАЎ,
прафесар Беларускай акадэміі
музыкі.

НА ЗДЫМКАХ: першы Дзяржаўны ансамбль народных інструментаў. Першы рад — К. СУШКЕВІЧ, В. САМСОЊА, Б. СПЕКТАР, І. ГЕРМАН, салістка Л. АЛЕКСАНДРОўСКАЯ, Н. ПЛАШЧЫНСКІ, Е. ФРЫДМАН. Другі рад — І. ЛІПНІЦКІ, І. ЖЫНОВІЧ, С. ШЧЭРБА; ансамбль на "Экспо-67" у Канадзе.

з'яўляецца яркім доказам нашых дасягненняў у галіне мастацтва, нацыянальнага па форме і сацыялістычнага па зместу".

У 1937 годзе з утварэннем Беларускай дзяржаўнай філармоніі Ансамбль народных інструментаў быў пераўтвораны ў Дзяржаўны народны аркестр БССР, які ўзначальваў таленавіты дырыжор (потым народны артыст ССР К. Сімяонаў). Ён высока цаніў даць некаторыя ўяўленні аб ім.

Калі мы разважаем пра майстэрства мастака, пра яго прафесійна-нальнае майстэрства, то заўсёды маем на ўвазе яго чалавечую сутнасць, яго эстэтычныя погляды, якія сілкуюць яго выканаўчае крэда. У выканаўчым мастацтве Жыноўіча, ці то будзе ігра на цымбалах, ці дырыжыраванне, заўсёды прысутнічалі самабытнасць і мудрасць, гармонія і прыгажосць. Яго палымнай мастакоўскай натуре заўсёды ўласцівае было імкненне да дасканаласці. Валодаючы майстэрствам феерычнага класа, Жыноўіч раскоўваў "гарызонты" выканаўчай творчасці, усё жыццё спаборнічаючы сам з сабой, перамагаючы сябе ранейша-

Белдзяржкансерваторыі.

Так у цесным саюзе выканаўства ў якасці дырыжора і саліста аркестра і педагогікі фарміраваўся талент музыканта-мастака.

Каб мець яснае і яркае ўяўленне пра гэтага цудоўнага чалавека, трэба напісаць пра яго кнігу, але нават асобныя "замалёўкі", што адлюстравалі фрагменты творчага жыцця выдатнай асобы, могуць даць некаторыя ўяўленні аб ім.

Калі мы разважаем пра майстэрства мастака, пра яго прафесійна-нальнае майстэрства, то заўсёды маем на ўвазе яго чалавечую сутнасць, яго эстэтычныя погляды, якія сілкуюць яго выканаўчае крэда. У выканаўчым мастацтве Жыноўіча, ці то будзе ігра на цымбалах, ці дырыжыраванне, заўсёды прысутнічалі самабытнасць і мудрасць, гармонія і прыгажосць.

Яго палымнай мастакоўскай натуре заўсёды ўласцівае было імкненне да дасканаласці. Валодаючы майстэрствам феерычнага класа, Жыноўіч раскоўваў "гарызонты" выканаўчай творчасці, усё жыццё спаборнічаючы сам з сабой, перамагаючы сябе ранейша-

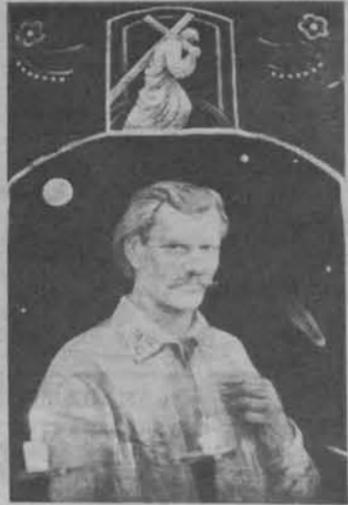
У ПАМЯЦЬ АБ ЯЗЭПУ ДРАЗДОВІЧУ

У Доме літаратараў, у Мінску, адбыўся вечар, прысвечаны вядомаму беларускаму мастаку і літаратару, асветніку і збіральніку фальклору, патрыёту зямлі беларускай Язэпу Драздовічу.

Тут жа была размешчана і выстава работ мастакоў — удзельнікаў пленэра, які адбыўся на радзіме Я. Драздовіча мінулым летам. Успамінамі аб падарожжах па мясцінах жыцця і дзейнасці Я. Драздовіча падзяліўся адзін з вядучых даследчыкаў яго творчасці Арсен Ліс. Свае вершы чыталі вядомыя беларускія паэты Казімір Камейша, Сяргей Панізьнік, Уладзімір Арлоў. Гучалі музыка і песні, прысвечаныя нашаму слаўнаму земляку.

НА ЗДЫМКАХ: на вечары, прысвечаным Я. Драздовічу; выстава работ удзельнікаў пленэра на радзіме Я. Драздовіча.

Фота Яўгена КАЗЮЛІ.

РУХ — ДА КОЛАСАЎСКАЙ ЭНЦЫКЛАПЕДЫ

Сярод персанальных энцыклапедыяў, якія выдадзены ў краінах былога СССР, здаецца, ці не толькі дзве з'явіліся на свет за межамі Беларусі. У Расіі — пермантаўская энцыклапедыя. На Украіне — энцыклапедыя "Тарас Шаўчэнка". Вось і ўсё. У нас, на Беларусі, — энцыклапедыя "Францыск Скарына" і "Янка Купала". Гавораць, што ідзе праца над энцыклапедыяй "Максім Багдановіч".

А што ж з постаццю Якуба Коласа?.. Калі не памыляюся, пэўны час размовы пра персанальную энцыклапедыю, прысвечаную слаўтаму паэту, вяліся. Здаецца, і галоўны па тым часе рэдактар "Беларускай Энцыклапедыі" Барыс Сачанка падтрымліваў ідэю. Няма сумненняў, што сённяшняе кіраўніцтва "Беларускай Энцыклапедыі", яе супрацоўнікі таксама хутчэй за ўсё прыхільнікі рэалізацыі задуманага. Вядома ж, і Коласаўскі музей мог бы спрычыніцца да гэтай вялікай справы. Але ж наўрад ці разумна толькі ад аднаго музея чакаць, што раптоўна яго супрацоўнікі

прынясуць у выдавецтва рукапіс энцыклапедыі "Якуб Колас".

Патрэбна паяднанне агульных намаганняў. Мо з улікам і таго, што існуе Міжнародны коласаўскі фонд. Але ж паперадзе ўсіх рупліўцаў павінны ісці два флагманскія караблі — акадэмічны Інстытут літаратуры і выдавецтва "Беларуская Энцыклапедыя". Яны — галоўныя патэнцыяльныя энергетычныя рухавікі. І толькі яны могуць надаць ініцыятыву практычны ход.

Мажліва, тое-сёе ў плане большага афармлення шляхоў да рэалізацыі задумкі можа зрабіць і літаратурная грамадскасць. Хаця б ужо разварушыць цяпельца, падштурхнуць і дзяржаву да пэўных крокаў. Мо нават — да прыняцця пэўнай урадавай пастановы!.. Без пастановы зараз нікуды, што ўжо там гаварыць пра грамадскую ініцыятыву. І нават, на вялікі жаль, у дачыненні да такой постаці, як Якуб Колас.

Алесь КАРЛЮКЕВІЧ.

НЕТРАДЫЦЫЙНАЕ МАСТАЦТВА

БЫЛО Б ЖАДАННЕ, А ГАРЫШЧА ЗНОЙДЗЕЦЦА...

Усё самае цікавае адбываецца на гарышчы. Хто не верыць — няхай застаетца ўнізе, але ж ён многае страціць... Група мастакоў "Камікон" сумненню наконт гэтага не зведвала, а таму астаялася на гарышчы. А яшчэ гарышча ў якасці майстэрні і музычна-мастацкага салона было выбрана ў піку падвалам, у якіх гадамі чэзнуў кволы айтчыны андэграўнд. Зноў жа, на гарышчы нежк бліжэй да неба, аблокаў і зорак, якія ў залежнасці ад часу сутак бачныя праз вокны на столі.

Пачалася ўсё зусім выпадкова: гадоў дзесяць назад у музей-касцёле, размешчаным у Раўбічах, сабраліся мастакі Канстанцін Гарэцкі, Ірына Рыжкова і Алена Жданеня, якія на хвалях шматабячонай перабудовы вырашылі ўтварыць мастацкую групу. Так і быў створаны "Камікон", які спакойна праіснаваў больш дзесяці гадоў.

Што аб'ядноўвае гэтых людзей і прыцягвае новых? Па-першае, выпадак — мова Бога. Па-другое, жаданне жыць цікава і нясумна. Адна з глабальных праблем, што ўскладняе чалавечае жыццё, — занадта сур'ёзныя да яго адносіны. Яно ж рознае, як шторы, што пашыла Алена Жданеня з кавалачкаў: побач са змрочнай цёмна-бардовай плямай лёгкадумны ўзор з вясёлага рознакаляровага паркалю... А мастацтва нельга ўспрымаць занадта сур'ёзна, яно ўмоўнае, гэта гульня розуму і таленту, вітаміны для душы. Калі ўмоўнасць становіцца важнейшай за рэальнасць, яна сама пакажа язык ці падмане яшчэ якім-небудзь мілым жартам. Каб нагадаць пра гэта, існуе "Камікон".

Любая ідэя, калі яна канструктыўная, з'явіўшыся на свет, пачынае жыць сваім самастойным жыццём. Праз паўгода існавання "Камікона" на гарышчы з'явіліся музыканты, якія вельмі арганічна ўпісаліся ва ўжо асвоеную мастакамі прастору. Прайшло тры джазавыя вечары, канцэрт, прысвечаны 200-годдзю Шуберта, на якім іграў Аляксандр Іваноў, ігралі Вольга Хабібуліна, Віялета

Льдокава, у бліжэйшай будучыні тут збіраюцца слухаць сітар...

Што такое майстэрня мастака? Прастор, у якой жыве мастацтва. Прычым, размова ідзе не толькі пра жываліс, тут можа з аднолькавым правам прысутнічаць і фатаграфія, і музыка, і паэзія. На белым аркушы, што вісіць у майстэрні, напісаны чатыры радкі верша:

Отчаянье я превратил в игру,
О чем вздыхать и плакать в самом деле,

Но не забавно ли, что я живу!
Хотя б до будущей недели.

Аўтары — Георгій Іваноў і крыху Канстанцін Гарэцкі...

Мастацтву ў Беларусі сёння цяжка, таму што яно нікому не патрэбна. Купляць жываліс — сёння дорага. Калі ў людзей з'яўляюцца грошы, яны купляюць хлеб, а бясплатнымі відовішчамі сёння народ не абдзелены. Аднак "На гарышчы" вераць, што мастацтва — вечнае і займацца ім трэба незалежна ад таго, ці патрэбны ты на даны момант. Раней ці пазней спатрэбіцца... А каб не згубіцца сярод шматварыянтнай аднастайнасці, што акружае цябе, па-першае, ёсць званочкі, якія разгойдваюцца пад столлю і шчодро раздорваюцца гасцям, а, па-другое, старонка ў Інтэрнеце, якая расказвае пра ўсе мерапрыемствы, плануемыя "На гарышчы" ў бліжэйшы месяц. А каб не перашкаджалі, на дзвярах вешаецца шылдачка "Дурням і нядобразычліўцам уваход забаронены". Калі нехта пакрыўдзіцца, значыць, сам прызнае сябе сярод пералічаных...

Калі чалавека перастае задавальняць навакольнае жыццё, ёсць некалькі выйсцяў: можна з бутэлькай гарэлкі запаўзіць у сваю дзевяціпавярхоўку і праз паўгадзіны ў глыбокім сне без прывідаў поўнасцю прымірыцца са светам і сабой. А можна замест таго каб бясконца скардзіцца на недасканаласць рэчаіснасці, пабудаваць свой уласны свет, такі, у якім захочацца жыць самому і запрасіць туды сваіх блізкіх сяброў. Было б жаданне, а гарышча знойдзецца...

Вераніка ЧАРКАСАВА.

ФЕСТИВАЛЬ НАЦЫЯНАЛЬНЫХ КУЛЬТУР

(Заканчэнне.
Пачатак на 1-й стар.).

Мерапрыемствы форуму ўключылі ў сябе адкрыццё мастацкай выставы "Свет вачыма дзяцей", конкурс маляўніцтва на асфальце, канцэрт фальклорнага ансамбля "Дударыкі" і навукова-педагагічную канферэнцыю "Узаемадзеянне і ўзаемаўзбагачэнне нацыянальных музычных культур народаў Беларусі".

НА ЗДЫМКАХ: конкурс маляўніцтва каларовымі ірэйдамі; на мастацкай выставе "Свет вачыма дзяцей"; удзельнік фестывалю фальклорнага ансамбля "Дударыкі" нацыянальнай школы-гімназіі.

Фота Аркадзя НІКАЛАЕВА.

Рэдактар
Вацлаў МАЦКЕВІЧ

ЗАСНАВАЛЬНІК:
Беларускае таварыства па сувязях
з суайчыннікамі за рубяжом
(таварыства «Радзіма»).

НАШ АДРАС:
220005, Мінск, праспект
Ф. Скарыны, 44.

Тэлефоны: 33-01-97,
33-02-80, 33-03-15, 33-16-56,
33-07-82.

Пазіцыя рэдакцыі і аўтараў,
матэрыялы якіх друкуюцца на старонках
«Голасу Радзімы», не заўсёды супадаюць.

Газета набрана, звярстана і
аддрукавана ў друкарні
«Беларускі Дом друку»
(220041, г. Мінск, пр. Скарыны, 77).
Тыраж 3 000 экз. Індэкс 63854. Зак. 716.
Падпісана да друку 19.5.1997 г. у 12.00.
Рэгістрацыйнае пасведчанне № 81.